



חטיבת תכנון ופיתוח - אגף ארכיאולוגיה

חדשות בעתיקות – אוקטובר 2011 ד"ר צביקה צוק - ארכיאולוג הרשות

שימור בגנים הלאומיים ושמורות הטבע במחוז צפון

לאחרונה, במסגרת הרצון להציל מתחמים ארכיאולוגיים שונים בתוך הגנים הלאומיים ושמורות הטבע נמצאה במחוז צפון הדרך הטובה ביותר לכך. הוכנו תכניות בהנחיית משמר מומחה וביצוע של עובדי שימור שהוכשרו לעבודות השימור המקצועיות. הפעולות הללו מאפשרות לפתוח מתחמים שנסגרו בגלל סכנה וכמובן להותיר אותם שלמים לנו ולדורות הבאים. כל ה'חדשות' כאן מוקדשות לסקירה של אתרים אלו.

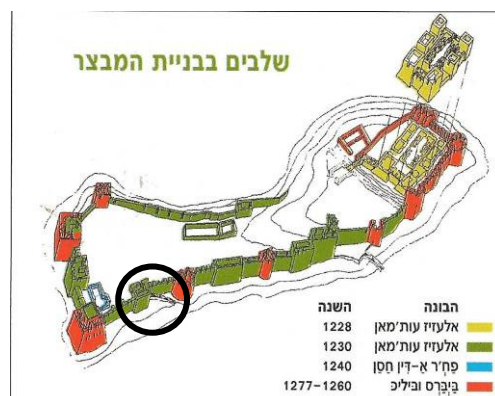
מן הראוי לציין את היוזמה של מחוז צפון הבאה בראש ובראשונה מטעם מנהל המחוז גיא איילון. על המלאכה מנצח ממונה פיתוח מחוז צפון עודד יעקבי המקבל ייעוץ מקצועי מד"ר יוסי בורדוביץ' ארכיאולוג המחוז.

כמו כן שותפים לפרוייקטים אגף שימור ופיתוח (זאב מרגלית) ואגף ארכיאולוגיה (צביקה צוק) אשר בחטיבת תכנון ופיתוח (תו"פ) ברשות הטבע והגנים.

יבואו כולם על הברכה.

גן לאומי מבצר נמרוד – שימור השער הדרום מערבי (בתוך העיגול)

עבודות השימור שנעשו על ידי צוות רט"ג נמשכו כ-6 חודשים באזור השער הדרומי מערבי. מתחם זה היה מלא במפולות ובקירות לא מיוצבים. העבודה כללה ייצוב הקירות והשלמת אבנים. יצירת מרפסת תצפית קטנה ובעיקר פתיחת מעבר השער שהיה סתום. מעקה עץ מעוצב נמצא כעת במעבר השער וחוסם את האפשרות לעבור בו. כיום נראית כאן מדרגה אבל אין ספק שבעבר היה כאן כבש בנוי עליו נכנסו אל תוך המבצר.



אסד דעבוס מנהל גן לאומי מבצר נמרוד

שמורת טבע הבניאס – שימור השער הצלבני הדרומי

במשך כמה שנים עקבנו בדאגה אחר מצבו המתדרדר של השער הצלבני בבניאס המצוי בצד הדרומי של העיר. צילום מהמאה ה-19 מראה כי היה גשר מעל נחל סער דרכו הגיעו אל השער. הגשר כבר נעלם אבל השער האדיר והמסיבי נותר אך הולך ונהרס. תמונת השער מלמדת אותנו עד כמה אנו צריכים לשמור על מבנים בכדי שלא יהרסו. סקר שימור שנעשה בבניאס מטעם רשות העתיקות הבליט עוד יותר את הצורך לטפל בשער זה. לאחרונה יצא סוף סוף הפרוייקט לדרך. עבודות שימור נעשו על ידי רשות העתיקות וכוללות: ייצוב הקירות הפנימיים של בית השער כולל שער הכניסה הפנימי. חסימת מעבר השער החיצון לכיוון דרום. שימור בחזית החדר המערבי. פתיחת בית השער למבקרים.



מראה השער החיצוני במבט מתוך בית השער



בניאס – שער העיר בצילום משנת 1870 בערך – עדיין רואים את הגשר שמעל נחל סער

שמורת טבע תל-דן – מתחם השער הישראלי

אזור זה סבל בשנים האחרונות מהידרדרות של השחזור שנעשה כאן בשנות ה-90 של המאה שעברה. אבנים קטנות שהונחו כטריזים (קלינים) בין האבנים הגדולות נעתקו ממקומן והחלישו את היציבות של הקירות. המצב הגיע לידי כך שהמקומות הללו היוו סכנה למבקרים והיה צורך לחסום אותם. כמו כן אבני האומנה המקורית שמימין לשער איימו להתפרק.

בפעולה שבוצעה על ידי חברת ארכו ביחד עם צוות השימור של רט"ג הוחדרו חומרי מליטה לתוך הקירות תוך החזרת הקלינים למקומם וקיבועם. במקומות בהם היו חללים מאחורי הקירות נעשתה עבודת מילוי על ידי דחיסת חומר נוזלי. התוצאות מדברות בעד עצמן על פי התמונה שלמטה משמאל.



מראה כללי של אזור הפעולה. למעלה משמאל: קטע קיר עם אבנים גדולות וקלינים.



שימור האומנה שמימין לכניסה לשער הישראלי. מימין: לפני. משמאל: אחרי.

גן לאומי ארבל – שימור קיר תמך למדרגות

בעקבות גשמים עזים קרס קטע מקיר התמך של המדרגות העולות למבצר שנבנה במאה ה-17 בידי עלי א-דין. הביצוע נעשה על ידי חברת ארכו ודרש לוגיסטיקה מורכבת שכללה הובלת חומרים מתחתית ההר. השימור שעיקרו היה החזרת המצב לקדמותו, נתן מענה לבעיית הבטיחות ואיפשר לפתוח מחדש את המבצר שנסגר לביקורים.

בימים אלו התחדשו עבודות השימור ב-3 מוקדים נוספים במבצר.



למעלה: מצב הקיר שקרס לפני העבודות
למטה: מצב הקיר אחרי עבודות השימור



שימור בגן לאומי מונפור

מבצר צלבני מרשים מהמאות 12-13 לספירה הממוקם בראש שלוחה הצופה באופן דרמטי אל נחל כזיב. גן לאומי מונפור תחום משני צידיו בשמורת הטבע נחל כזיב. במהלך חודש אוגוסט התקיימו במקום חפירות (על ידי פרופ' אדריאן בועז) ובמקביל החלו עבודות השימור הנמשכות גם עתה. העבודות כוללות ייצוב קירות גבוהים בעזרת פיגומים. חיזוק משקופים והשלמת אבנים חסרות. ההכנה הלוגיסטית מורכבת בגלל קשיי גישה למקום וחלק מהחומרים הובל ב'מסע אלונקות'. העבודות בוצעו על ידי משמר מטעם חברת ארכו שהנחה את צוות השימור של רשות הטבע והגנים.



למעלה: הפיגום הגדול באזור העבודה. למטה מימין: קשת שחלקה משוחזר מאבנים חדשות ועתה היא מאפשרת מעבר בטוח תחתיה. הצילום נעשה תוך כדי עבודה והרווח בין האבנים שבצד ימין, הושלם. למטה משמאל: מראה כללי של מגדל העוז

חידת החודש

היכן המקום ומהו ה'מבנה'?



פתרון החידת הקודמת

הסיטרה הצפונית של הכנסייה הצלבנית בגן לאומי בית גוברין. האירוע הוא השתלמות פנימית של רשות הטבע והגנים שהתקיימה לפני כ-9 שנים במסגרת הפורום הארכיאולוגי. המדריך הוא מיכה כהן מרשות העתיקות (במרכז).

